

öll ið starvast á hesum fyrítökum í nógv stórri mun enn á «vanligum» virkjum eru tryggjað framhaldandi arbeiði. Vert at nevna er kanska eisini, at meðan fráveran á hesum «øðrvisi» fyrítökum liggur um 1,5 til 2,5%, so er hon á teimum «vanligu» um 10 til 12%. Hesi tøl siga meira um trivnaðin á arbeiðsplássunum enn drúgvur frágreiðingar.

Kann bótast um arbeiðsloysi?

Búskaparfrøðingar siga í dag at arbeiðsloysi er «nakað vit mugu læra okkum at liva við». Tað stendur eisini svart upp á hvítt í teirra pensa á Lærda Háskúlanum, eins og tað í sínari tíð stóð í pensa hjá teirra «professurum», ið so hava skrivað dagsins lærubókum um búskap.

Sum kanska kunnugt er einki arbeiðsloysi í Japan (so sum vit lýsa tað), og hóast teirra mentan og «livsstílur» sammett við okkara er sum at sammeta nátt við dag, so er ikki tí sagt, at teirra loysnir á ávisar samfelagsspurningar ikki kunnu leiða okkum inn á spor, ið vit kunnu nýta.

Japanarar meta sjálvir, at setanir fyri lívið, dygdarbolískskipanin og bonusskipanin eru millum týðingarmestu orskórnar til teirra stóru búskaparligu framgongd og yvirhøvur góða úrslit á at siga øllum vinnulívsekjum. Skipanirnar eru grundaðar á ta fyri japanarar (!) sannroynd, at í veruleikanum ynskja allar menniskjur at vera til gagns. Her skal bert verða nomið við bonusskipanina (sjá annars bóklingin «Japan», II partur, ið Íðnaðarstovan gav út í 1983).

Henda skipan, ið allar fyrítøkur í Japan hava, virkar á tann hátt, at eina, tvær ella triggjar ferðir um árið fáa øll á fyrítökuni útgjöldið ein ávisan part av vinnunum afturat grundlønini. Hesin partur kann samanlagt ofta vera rættuliga stórur — nærum eina heila ársløn. Hin vegin fellur henda skipan meira og minni burtur, tá tað búskaparlig sansar at á virkinum, og kann samlaða lønarútgjaldið sostatt í ringum tíðum minkast við — um neyðugt — 35% uttan so at nakar verður uppsagdur.

Skipanin líkast sum vit skilja okkara minstulønarskipan fyri fiskimenn, men meðan tað í Japan er fyrítøkan sjálv, sum rindar «minstulønina», so er tað hjá okkum skattgjaldarin («landið»), ið tryggjar «endan».

Nú trúgvi eg, at eisini fólkið á hesum klettum ynskir at vera til gagns fyri onnur. Hugsu vit okkum tí Føroyar sum eina «japanskt skipaða» fyrítøku, t.d. eitt «fiski- og framleiðsluskip» við einari manning uppá 47.000, so vóru fyrst og fremst Almennastovan og lutvist Sosiala Deild «umborð» niðurlagdar/umskipaðar beinanvegin. Í staðin fyri tryggjaði so «Reiðarið Føroyar» øllum yvir 20 ár (67% av «manningini») eina minstuløn uppá t.d. 120.000 kr. árliga, øllum til og við 14 ár (25%), t.d. kr. 6.000 árliga og teimum

arbeiða ella nema sær einhverja útbúgving.

So einavaldskent feroyngrinur nú í longri tíð hevur verið stýrdur, so koma vit kanska í fyrsta umfari at uppliva at nøkur velja at ganga fyri einki, men tað varar neyvan leingi, fyrr enn arbeiðslívið finnur fram á nýggjar leiðir, tí tá øllum stendur fritt í at velja fær eisini einstaklinga framtakið viðari ræsir, samstundis sum vandin fyri at koma á «skeiva rök» verður mundandi minni. Vit fáa stór arbeiðshug, arbeiðsgleði og ágrýtni. Í dag rýmir stóru partur av tí unga

Einstein osfr., fyri at takka, at vinnulívið er so framkomið sum tað er í dag — ikki tilvildarligu partabrevaeigarunum og settu stjórunum, tí teir kunnu altíð bytast út. Hetta tykist vinnulívið heilt at hava gloymt — tó rætt skal vera rætt: Av og á frættist, at vinnulívið hevur «sponsorað» okkurt mentunarframtak, og so viðvend verðin er verðin í dag, so takkar mentunarfólkið vinnulívinum fyri (sjálvsögdu!) «droparnar» við táravátum eygum og húgvuni í hondini.

Eg byrjaði hesa grein við einum dømi, ið lýsti

Føroyskir vinulívsmenn vóru fyrst í 80-unum í Japan fyri at kunna seg við vinnulív og onnur viðurskifti har

frá 15—20 ár (8%) t.d. 24.000 kr. árliga.

«Minstulønirnar» her eru metingar (og gitingar) út frá einari skattskyldugari A-inntøku uppá til samans 4,5 mia. kr., at aldursbýtið er umleið sum nevnt, at bruttojódarúrtekkan er 7,5 mia. kr., og at vit kunnu loyva okkum at nýta upp til uml. 4% av skattskyldugu A-inntøku okkara til hesa skipan. Tey, ið vinna meira enn ásettu mörkini, fáa sjálvandi ongan eyka «minstulønarpert» og móguliga í fyrsta umfari heldur ikki hjún, har samanlagda skattskylduga inntøkan er yvir kr. 240.000. Ávisar galdandi trygðar og eftirlønarskipanir koma helst eisini inn í myndina her.

Allar kanningar benda á, at øll, ið hava gingið og í dag eru noyðd at ganga fyri einki, ásanna orðafellið: «Rótin til alt ónt er arbeiðsloysi». Eg eri tí sannferður um, at okkara samfelag hevur alt at vinna við at fremja eina minstulønarskipan fyri øll frá vöggu til grov, sum her er skotin upp. Men skipanin má fremjast uttan almennar «peikifingrar» og í álit til at tá saman um kemur vilja øll gera nýttu fyri seg. Tí skal eisini øllum standa fritt í boði at ganga fyri einki, at

ágrýtna fólkinum av landinum, tí lærlingaplássini eru fækkað niður í at siga einki á hesum klettum. Skílligt er, at minstulønarskipanin vildi broytt hesa fyri land og fólk so óverdigu støðu fullkomiliga.

Málið er sjálvandi politiskt, eins og tað bert er landsstýrið, sum hevur myndugleika at krevja at fáa teir upplýsingar frá skattavaldinum, ið eru neyðugir, so ein neyvari kostnaðarmeting av skipanini kann fremjast.

Samanumtikið

Ands- og mentunarlívið er tað frælsa samspælið millum handaligu og andaligu evnini hjá menniskjunum við tí tilætlan at skapa okkurt til gleði og gagns. Øll nýskapen er grundað á hetta frælsa samspælið og øll frælsisskerjing á hesum øki kemur tí vinnulívinum fyrr ella seinni aftur um brekku, tí uttan tey skapandi avrik, ið eru og framhaldandi verða framd gjøgnum mentunarlívið úrskapest vinnulívið og búskapurin. Vit siggja í dag úrslitið av tilikari skerjing í londunum fyri eystan, og vit siggja tað hjá okkum sjálvum.

Tað eru andsmenniskj- um sum t.d. Phytogoras, Aristoteles, Archimedes, Newton, James Watt,

eyðmjúku Canossa-gongdina hjá einari óhepnari menniskju úr einum almennum einkarættstovni í annan fyri at fáa rætt sin framdan. Eg havi roynt at vist á, at almenni hugburðurin: At vit øll eru nokur óálitandi dovin beist, til vit hava prógvað tað óvugta, saman við upplivingini av einum órættvisum lønarbýti ger, at fólk yvirhøvur lita at arbeiðinum sum eitt slag av «revsing». Helst er tað eisini so, at verður menniskjan víðfarin sum eitt óálitandi dovið beist, ja, so verður hon ofta tað eisini, serstakliga sum her mótvægis «tí almenna». Lógir og skipanir, ið kennast órættvisar, skapa sum kunnugt ónøg og siðloysi.

Í 20 ár runnu vit við vaksandi ferð runt og runt um gullkálvin til vit at enda vóru so í ørviti, at vit duttu um koll. Hetta hendi fyri trimum árum síðani, men enn tykist tilvitskan at vera ov gruggut at kunna skilja, at tað ikki er nóg mikið við javnvági á figgarlógini og í samhandlinum við onnur lond fyri at koma upp á fótur, og fáa unga fólkið, ið rýmir av landinum, at venda við aftur.

Skal eitt uppskot um minstuløn til øll frá vöggu

til grov vinna frama, so verður neyðugt við hugburðsbroytingum — ikki bert í okkara tilvandu fatan av, hvat arbeiði er, og hvi vit arbeiða — men líka týðningarmikið er tað, at vit nú byrja at skilja, at kreppan í okkara samfelag fremst av øllum er ein hugsjónarkreppa. Tað er flogið og hugsjónin um eitt betri samfelag at liva í, ið lyftir okkum upp og fram — ið fær «høruna at verpa gullegg». Men flogið «fánar í fangabúri», sum Janus-skald segði.

Tann støðugt vaksandi frælsisskerjingin og ómynduggerðing av tí einstøku menniskjuni, ið verður framd av okkara myndugleikum og Stóri-beiggjum, kóvir ikki bert kreativu evnini og hugflogið hjá Palleba og Marsonnu og «tappar» teirra sjálvsálit, ágrýtni og arbeiðsgleði, men skapar samstundis eitt agg og eina líkasælu manna millum, ið leggur ein dokkan dam yvir alt samfelagið. «Hønan» verður tí illa nokk neyðaregg í dag.

Onkur vil kanska halda, at frælsisskerjingin hjá okkum ikki er stórt «verri» enn í hinum Norðurlondunum. — Kanska ikki, tá tað snýr seg um orðingar, men stóri munurin er, at vit búgva í einum samfelag, har øll kenna øll og øll ansa eftir øllum, og Gud náði hann, ið vágar sær at vera «ðrvisi»! Tá henda «hóttan» kemur oman á alt annað, ja, so hokna Palleba og Marsanna. Frá degi til annan merkja vit tað kanska ikki, og hvussu stóðan var fyri 10/15 árum síðani, hava vit gloymt, men hagtølini fyri brotsgerðir og tøluni fyri okkara nýtslu av nerva- og soviheilivági tala fyri seg.

At tíðarormurin skiftir ham, og at okkurt má gerast er skílligt, men hvar og hvussu skulu vit byrja? Er tíðin nú búgvin, at umboð fyri teir ymisk felagsskapir innan vinnu- og mentunarlívið finna saman?

Tormóður Dahl

HYGG HER!

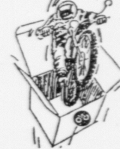
Standa tit og mangla okkurt til KNALLERTINA, SCOOTARAN ella MOTOR-SÜKKLUNA, hvi so ikki ringja til Fa. ERIK JOHANSEN. — Vit útvega allar lutir til YAMAHA, KAVAZAKI, SUZUKI, HONDA, VESPA, JAVA o.o. merki.

Vit selja eisini:

Leðurklæði	Røttu oljurnar til
Leðurhandskar	tína súkklu
Fallhjálmar	YAMAHA taskur
PIRELLI-dekk	YAMAHA joggingklæði
Bremsuklossar	YAMAHA T-shirts
Bremsubakkar	YAMAHA regnskjóll
Sterkar ketur	YAMAHA ryggsekkir

Fa. ERIK JOHANSEN

Tlf. 10183 · Fax 19673
Postboks 3063 · 110 Tórshavn

BRÚNI SKÚLI

Fundir verða í Brúna Skúla í Fr. Petersensgøtu hesar dagar:

- 24. jan. — Friggjadagin kl. 20.00
- 25. jan. — Leygardagin kl. 19.00
- 26. jan. — Sunnudagin kl. 11.00 og kl. 18.00

Villy Nordmand Andersen